

TRƯỜNG ĐẠI HỌC KINH TẾ QUỐC DÂN
VIỆN NGÂN HÀNG - TÀI CHÍNH
BỘ MÔN TÀI CHÍNH TIỀN TỆ

Đồng Chủ biên: TS. Cao Thị Ý Nhi
TS. Đặng Anh Tuấn

Giáo trình

LÝ THUYẾT TÀI CHÍNH TIỀN TỆ

NHÀ XUẤT BẢN ĐẠI HỌC KINH TẾ QUỐC DÂN
2016

TRƯỜNG ĐẠI HỌC KINH TẾ QUỐC DÂN
VIỆN NGÂN HÀNG - TÀI CHÍNH
BỘ MÔN LÝ THUYẾT TÀI CHÍNH TIỀN TỆ

Đồng Chủ biên: TS. Cao Thị Ý Nhi
TS. Đặng Anh Tuấn

Giáo trình
LÝ THUYẾT TÀI CHÍNH TIỀN TỆ

NHÀ XUẤT BẢN ĐẠI HỌC KINH TẾ QUỐC DÂN
2016

MỤC LỤC

MỤC LỤC	i
DANH MỤC BẢNG	xi
DANH MỤC BIỂU ĐỒ VÀ HÌNH VẼ	xii
LỜI NÓI ĐẦU	1
Chương 1: TỔNG QUAN VỀ TÀI CHÍNH VÀ TIỀN TỆ	3
1.1. Nguồn gốc và bản chất của tiền tệ	3
1.1.1. Sự ra đời của tiền tệ	3
1.1.2. Bản chất của tiền tệ	5
1.2. Chức năng của tiền tệ	6
1.2.1. Chức năng tiền tệ theo quan điểm của Karl Marx	6
1.2.1.1. Chức năng thước đo giá trị	6
1.2.1.2. Chức năng phương tiện lưu thông	6
1.2.1.3. Chức năng phương tiện thanh toán	7
1.2.1.4. Chức năng phương tiện cất trữ	7
1.2.1.5. Chức năng tiền tệ thế giới	7
1.2.2. Chức năng tiền tệ theo quan điểm của các nhà kinh tế học hiện đại	7
1.2.2.1. Đơn vị đo lường giá trị	7
1.2.2.2. Phương tiện trao đổi	8
1.2.2.3. Phương tiện dự trữ về mặt giá trị	9
1.3. Vai trò của tiền tệ	10
1.3.1. Vai trò của tiền tệ trong quản lý kinh tế vĩ mô của nhà nước.	10
1.3.2. Vai trò của tiền tệ trong hoạt động kinh tế vi mô	11
1.4. Sự phát triển các hình thái tiền tệ	12
1.4.1. Tiền tệ bằng hàng hoá	12
1.4.2. Tiền phù hiệu	13
1.4.3. Tiền ghi sổ	20
1.5. Khối tiền tệ	20
1.5.1. Khối tiền tệ M1	21
1.5.2. Khối tiền tệ M2	21
1.5.3. Khối tiền tệ M3	22
1.5.4. Khối tiền tệ L	22
1.6. Lưu thông tiền tệ	22
1.6.1. Khái niệm	22
1.6.2. Các hình thức lưu thông tiền tệ	22

1.6.2.1. Lưu thông bằng tiền mặt	22
1.6.2.2. Lưu thông không bằng tiền mặt	22
1.6.3. Quy luật lưu thông của tiền tệ	23
1.7. Chế độ tiền tệ	24
1.7.1. Chế độ song bản vị	24
1.7.2. Chế độ bản vị tiền vàng	25
1.7.3. Chế độ bản vị vàng thời	25
1.7.4. Chế độ bản vị vàng hối đoái	25
1.7.5. Chế độ bản vị ngoại tệ	26
1.7.6. Chế độ bản vị tiền giấy không chuyển đổi ra vàng	26
1.8. Bản chất của tài chính	27
1.8.1. Sự ra đời của tài chính	27
1.8.2. Bản chất của tài chính	27
1.9. Chức năng của tài chính	28
1.9.1. Chức năng phân phối	28
1.9.2. Chức năng giám sát	29
Từ khóa	30
Câu hỏi ôn tập	30
Chương 2: TỔNG QUAN VỀ HỆ THỐNG TÀI CHÍNH	31
2.1. Cấu trúc và chức năng của hệ thống tài chính	31
2.2. Thị trường tài chính	34
2.3. Các trung gian tài chính	36
2.4. Quản lý nhà nước đối với hệ thống tài chính	40
2.5. Sự phát triển của hệ thống tài chính Việt Nam	42
Từ khóa	47
Câu hỏi ôn tập	48
Chương 3: NGÂN SÁCH NHÀ NƯỚC	49
3.1. Tổng quan về ngân sách nhà nước	49
3.1.1. Bản chất của ngân sách nhà nước	49
3.1.1.1. Bản chất của NSNN	49
3.1.1.2. Khái niệm về NSNN	52
3.1.2. Vai trò của NSNN đối với nền kinh tế quốc dân	53
3.1.2.1. NSNN là công cụ tài chính quan trọng nhất để cung ứng nguồn tài chính cho hoạt động của bộ máy nhà nước	53
3.1.2.2. NSNN là công cụ điều tiết vĩ mô nền kinh tế	54
3.2. Thu ngân sách nhà nước	59
3.2.1. Khái niệm thu ngân sách nhà nước	59

3.2.1.1. Khái niệm	59
3.2.1.2. Bản chất thu NSNN	59
3.2.2. Đặc điểm thu NSNN	59
3.2.3. Nội dung thu NSNN	60
3.2.3.1. Xét theo tác dụng của các khoản thu với quá trình cân đối ngân sách, thu NSNN bao gồm các khoản:	60
3.2.3.2. Xét theo nguồn hình thành các khoản thu	62
3.3. Chi ngân sách nhà nước	65
3.3.1. Khái niệm	65
3.3.2. Đặc điểm chi NSNN	65
3.3.3. Nội dung chi NSNN	66
3.3.3.1. Theo chức năng, nhiệm vụ của Nhà nước	66
3.3.3.2. Theo tính chất của các khoản chi NSNN	66
3.4. Thâm hụt ngân sách nhà nước	69
3.4.1. Khái quát về thâm hụt NSNN	69
3.4.1.1. Cân đối NSNN	69
3.4.1.2. Thâm hụt NSNN	71
3.4.2. Nguyên nhân gây ra thâm hụt NSNN	73
3.4.2.1. Nhóm nguyên nhân khách quan	74
3.4.2.2. Nhóm các nguyên nhân chủ quan	74
3.4.3. Ảnh hưởng của thâm hụt NSNN	76
3.4.3.1. Tác động của thâm hụt NSNN đến yếu tố lạm phát	76
3.4.3.2. Tác động của thâm hụt NSNN đến lãi suất và đầu tư	77
3.4.3.3. Tác động của thâm hụt NSNN đến cán cân thương mại và tỷ giá hối đoái	78
3.4.3.4. Tác động của thâm hụt NSNN đến tăng trưởng kinh tế quốc gia	79
3.4.4. Giải pháp hạn chế và khắc phục hậu quả thâm hụt NSNN	80
3.4.4.1. Phát hành tiền	81
3.4.4.2. Vay nợ	81
3.4.4.3. Tăng thuế	84
3.4.4.4. Cắt giảm chi tiêu nhằm giảm thâm hụt NSNN	84
3.4.4.5. Sử dụng dự trữ ngoại hối	85
3.5. Tổ chức hệ thống NSNN và phân cấp NSNN	85
3.5.1. Tổ chức hệ thống ngân sách nhà nước	85
3.5.2. Phân cấp ngân sách nhà nước	88
3.6. Năm ngân sách và chu trình ngân sách	88
3.6.1. Năm ngân sách	88

3.6.2. Chu trình ngân sách	89
3.6.2.1. Lập dự toán ngân sách	89
3.6.2.2. Chấp hành ngân sách	90
3.6.2.3. Quyết toán ngân sách	90
3.7. Chính sách tài khóa	90
3.7.1. Khái niệm	90
3.7.2. Mục tiêu của chính sách tài khóa	91
3.7.3. Các công cụ của chính sách tài khóa	92
3.7.4. Các quan điểm hoạch định chính sách tài khóa	92
3.7.5. Tác động của chính sách tài khóa	94
3.7.5.1. Chính sách tài khóa với sự tăng trưởng kinh tế	94
3.7.5.2. Chính sách tài khóa trong ngắn hạn tác động tới sản lượng và tỷ giá hối đoái	94
3.7.5.3. Chính sách tài khóa tác động đến tiết kiệm, tiêu dùng cá nhân - (Thuyết cân bằng Barro-Ricardo)	97
3.7.5.4. Chính sách tài khóa với sự cân bằng cán cân thương mại	97
3.7.6. Các yếu tố ảnh hưởng đến hiệu quả của chính sách tài khóa	97
3.7.6.1. Những trở ngại về chính trị cản trở chính sách tài khóa	97
3.7.6.2. Độ trễ trong phát huy hiệu quả của chính sách tài khóa	98
3.7.6.3. Sự phối hợp giữa chính sách tài khóa và chính sách tiền tệ	98
Từ khóa	100
Câu hỏi ôn tập	100
Chương 4: TÀI CHÍNH DOANH NGHIỆP	101
4.1. Những vấn đề chung về tài chính doanh nghiệp	101
4.1.1. Khái niệm	101
4.1.2. Mục tiêu, vai trò và tổ chức quản lý tài chính doanh nghiệp	108
4.2. Nguồn vốn và phương thức huy động vốn của doanh nghiệp	111
4.2.1. Nguồn vốn chủ sở hữu	111
4.2.2. Nguồn vốn vay	117
4.3. Quản lý tài sản cố định của doanh nghiệp	127
4.3.1. Cơ cấu tài sản cố định	127
4.3.2. Khấu hao tài sản cố định	128
4.4. Quản lý tài sản lưu động của doanh nghiệp	131
4.4.1. Cơ cấu và phân loại tài sản lưu động	132
4.4.2. Quản lý hàng hóa vật tư tồn kho	134
4.4.3. Phân tích vòng quay vốn lưu động	135
4.5. Quản lý dự án đầu tư của doanh nghiệp	136
4.5.1. Dự án đầu tư của doanh nghiệp	136
4.5.2. Các chỉ tiêu sử dụng ra quyết định đầu tư	138

Từ khóa	147
Câu hỏi ôn tập	147
Chương 5: TÍN DỤNG	148
5.1. Nguồn gốc và bản chất tín dụng	148
5.1.1. Sự hình thành	148
5.1.2. Bản chất tín dụng	149
5.1.3. Vai trò của tín dụng	150
5.2. Các hình thức tín dụng	151
5.2.1. Tín dụng ngân hàng	151
5.2.2. Tín dụng thương mại	157
5.2.3. Tín dụng nhà nước	160
5.2.4. Cho thuê tài chính	167
Từ khóa	173
Câu hỏi ôn tập	174
Chương 6: THỊ TRƯỜNG TÀI CHÍNH	175
6.1. Khái quát về thị trường tài chính	175
6.1.1. Khái niệm thị trường tài chính	175
6.1.2. Chức năng và vai trò của thị trường tài chính	186
6.1.3. Các chủ thể trên thị trường tài chính	180
6.2. Cấu trúc của thị trường tài chính	182
6.2.1. Thị trường nợ và thị trường vốn cổ phần	182
6.2.2. Thị trường cấp một và thị trường cấp hai	183
6.2.3. Thị trường tập trung và thị trường phi tập trung	185
6.2.4. Thị trường tiền tệ và thị trường vốn	186
6.2.5. Thị trường chính thức và thị trường phi chính thức	188
6.3. Các công cụ của thị trường tài chính	188
6.3.1. Các công cụ của thị trường tiền tệ	189
6.3.2. Các công cụ trên thị trường vốn	191
Từ khóa	195
Câu hỏi ôn tập	195
Chương 7: CÁC TỔ CHỨC TÀI CHÍNH TRUNG GIAN	196
7.1. Phân tích kinh tế về cấu trúc tài chính	197
7.1.1. Những vấn đề cơ bản về cấu trúc tài chính	197
7.1.2. Phí giao dịch và cấu trúc tài chính	200
7.1.3. Rủi ro và cấu trúc tài chính	202
7.2. Tổng quan về trung gian tài chính	209
7.2.1. Sự ra đời của hệ thống trung gian tài chính	209

7.2.2. Vai trò và chức năng của các trung gian tài chính	212
7.2.3. Một số trung gian tài chính phi ngân hàng	215
Từ khóa	233
Câu hỏi ôn tập	234
Chương 8: LÃI SUẤT	235
8.1. Khái niệm về lãi suất và cách tính lãi	236
8.2. Một số phân biệt về lãi suất	239
8.2.1. Lãi suất danh nghĩa và lãi suất hoàn vốn	239
8.2.2. Tỷ suất lợi nhuận	240
8.2.3. Lãi suất thực và lãi suất danh nghĩa	241
8.3. Lý thuyết về lượng cầu tài sản	242
8.4. Các yếu tố tác động đến lãi suất	243
8.4.1. Lý thuyết về cung cầu vốn vay	244
8.4.2. Lý thuyết về sự ưa thích thanh khoản hay mô hình cung cầu tiền	250
8.5. Cấu trúc của lãi suất	253
8.5.1. Cấu trúc rủi ro	253
8.5.2. Cấu trúc kỳ hạn	255
8.6. Các loại lãi suất chủ yếu trên thị trường tài chính	258
8.7. Lãi suất ở Việt Nam	260
Từ khóa	262
Câu hỏi ôn tập	263
Chương 9: NGÂN HÀNG THƯƠNG MẠI	265
9.1. Lịch sử phát triển của ngân hàng thương mại	265
9.1.1. Giai đoạn sơ khai	265
9.1.2. Giai đoạn phổ cập	266
9.1.3. Giai đoạn đa năng	266
9.1.4. Giai đoạn hiện đại	267
9.2. Khái niệm ngân hàng thương mại	267
9.3. Chức năng của ngân hàng thương mại	268
9.3.1. Trung gian tín dụng	268
9.3.2. Chức năng tạo tiền	268
9.3.3. Trung gian thanh toán	269
9.4. Bảng cân đối tài sản của ngân hàng thương mại	269
9.4.1. Nguồn vốn	270
9.4.2. Tài sản	273
9.5. Hoạt động cơ bản của ngân hàng thương mại	274
9.5.1. Hoạt động huy động vốn	274